

**Mira Stare
Durch in leben.
Die Lebensthematik
in Joh 6,**

Netestamentliche
Abhandlungen NF 49.
Münster: Aschendorf
Verlag, 2004, 360 str.,
ISBN 3-402-04797-7.

Rojakinja Mira Stare je leta 2002 na katoliški teološki fakulteti v Innsbrucku uspešno zaključila doktorski študij o tematiki življenja (gr. *zôe*) v Janezovem evangeliju. Gre za eno centralnih tem Janezovega evangelija, ki je vedno znova predmet raziskovanj bibliacistov in teologov. Termin življenje se v Janezovem evangeliju pojavi preko tridesetkrat v pomenu večno oz. dokončno življenje. To je življenje, ki ga daje Beseda in ga lahko človek doseže le z vero in pomeni trajno Božje darilo. Vsak, kdor sprejema Sina, sprejema Očeta in s tem življenje. Življenje je dar vere, sad nevere pa je ločenost od Boga in njegovega Sina. V evangeliju se termin *zôe* pojavlja vedno v zvezi z Jezusom. Za ustrezno razumevanje svetopisemskega pojma večnosti pri Janezu pa je poglobitnega pomena starozavezna uporaba tega termina. Večnost pripada Bogu (5 Mz 33,27; Ps 10,16; 48,14); le-ta je *večna skala* (Iz 26,4) in *večni Kralj* (Jer 10,10). Njegova beseda ostaja za večno (Ps 119,89). Ka-

kor je večni Bog, tako so večne tudi vse njegove dobrote in blagoslovi (Ps 21,7). Samo v Ps 136 je 26-krat zagotovljeno, da njegova dobrota traja na veke. Lastnost večnega je pripisana Božji oblasti (Ps 9,7), njegovemu varstvu (Ps 12,8), vladanju (Ps 66,7), prestolu (Ps 55,20), dediščini Njegovih ljudi (Ps 37,18), Njegovih pravičnosti (Ps 111,3), nasvetom (Ps 33,11), zvestobi (Ps 117,2) in imenu (Ps 135,13). Tudi druge starozavezne knjige na podoben način prikazujejo večni vidik Boga. Stara zaveza večnosti ni pojmovala kot abstraktni pojem, ki označuje statično stanje brezkončnosti. Čas in večnost si ne stojita v popolnem nasprotju in večnost človeški misli ni dostopna le prek logične spekulacije, kar je značilnost antične filozofije. Svetopisemski pogled odklanja to nasprotje med časom in večnostjo, saj se neskončnost pojavlja v končnosti; Bog se osebno razodeva in vstopa v človeško zgodovino. In čeprav Sveto pismo govori o prihodnjem času, ko bo ves svet poln Božje slave, tega obdobja ne pojmuje ločeno, temveč kot nadaljevanje sedanjosti, saj je vedno prisoten eden in edini Bog. Stara zaveza priča, da je motiv večnosti opredeljen kot trajanje Božjega razodevanja ljudem v preteklosti, danes in vedno. Zato tudi pri Janezu življenje ne označuje le dolžine časa, temveč predvsem ka-

kovost bivanja; označuje zveščanje, ki ga Bog podeli tistim, ki mu zaupajo. Resničnost večnega življenja pa ni stvar prihodnosti. Evangelij je oznanjen predvsem z namenom, da bi tisti, ki verujejo, "imeli življenje v njegovem imenu" (Jn 20,31). Tisti, ki verujejo, že imajo večno življenje, so že prestopili iz smrti v življenje (Jn 5,24; 1 Jn 3,14). Resničnost večnega življenja ni kvantitativna, ampak kvalitativna (prim. Jn 17,3).

V uvodnem delu predstavi avtorica poleg obravnavane terminologije in zgodovine eksegetskega raziskovanja teme življenja v Janezovem evangeliju metodološke poudarke svojega raziskovalnega dela. Eksegetski metodologiji je v nalogi nasploh posvečeno veliko pozornosti, kar je gotovo tudi posledica dejstev, da je avtorica v času študija aktivno sodelovala v različnih raziskovalnih projektih s tega področja, ki jih je organiziral biblični inštitut pri teološki fakulteti v Innsbrucku pod vodstvom profesorja Martina Hasitschka SJ, ki je bil tudi mentor njene naloge. Študij obravnavane tematike izhaja iz temeljnega principa, da je mogoče nosilne teološke termine evangeljskega besedila, h kateremu spada tudi terminologija življenja, raziskovati samo v njihovi vpetosti v celoto posameznega evangelija. Kot najustreznejši pristop se izkaže uporaba sinhrona in

narativne analize, ki izhajata iz literarno strukturnih dejstev aktualnega stanja besedila. Avtorica postopa tako analitično kot primerjalno, s tem ko najprej analizira *zôe*-terminologijo znotraj Jn 6 in jo nato sooči z izjavami v celotnem Janezovem evangeliju. Te izsledke primerja nato s terminologijo življenja v preostalih spisih nove zaveze, išče primerjave v starozaveznih tekstih in končno tudi v zunajbiblični literaturi. Največ pozornosti želi posvetiti analizi odnosov med oznanjevalcem in naslovljencem oznanila. Na podlagi različnih teorij narativne analize predstavi petstopenjski model komunikacije, s pomočjo katerega bo analizirala dinamike v samem besedilu ter v okolju, v katerem je besedilo nastajalo in ki mu je bilo namenjeno. Prvi nivo komunikacije poteka med pripovedovalcem in nagovorjenim v samem besedilu. Drugi nivo komunikacije predpostavlja nekega fiktivnega oz. navideznega pripovedovalca in fiktivnega naslovnika, ki nista konkretni osebi, ampak nosilca določene vloge. Na tretjem nivoju gre za komunikacijo med implicitnim avtorjem in implicitnim naslovnikom. Ta komunikacija je obstajala v avtorjevi zavesti, ko je pisal besedilo, in jo lahko razberemo iz načina, kako oblikuje pripoved. Četrti nivo prestopi komunikacijo v samem tekstu

in se sprašuje po realnem avtorju in realnem bralcu. Realni bralec ostaja realnemu avtorju večinoma nepoznan, kljub temu pa si avtor ustvarja o njem neko podobo. Komunikacija na petem nivoju pa se odvija med zgodovinskim avtorjem in zgodovinskih bralcem. Pri tem je potrebno upoštevati časovno oddaljenost med avtorjevim zgodovinskim okolje in okoljem konkretnega aktualnega bralca. S pomočjo tega petstopenjskega komunikativnega modela uspe avtorici diferencirano analizirati nastajanje, posredovanje in sprejemanje oznanila življenja, kot temeljnega teološkega koncepta Janezovega evangelija, ter hkrati opozoriti na izzive, ki jih to oznanilo sproži tako pri zgodovinskih kot pri aktualnih sprejemnikih.

V osrednjem delu naloge avtorica podrobno analizira posamezne enote šestega poglavja. Ugotavlja napetostni lok, ki se pne med dvema izvoroma življenja, ki ju Janez predstavi v znamenju o čudežnem kruhu (6,1-15) in v znamenju Jezusove hoje po morju (6,16-21), kjer se izkaže čudežna moč Jezusove besede, ki daje življenje. V teh čudežnih znamenjih se razodeva izvor in odrešitveni smoter Jezusovega enkratnega odnosa do Boga. Razodetje Jezusove božanske narave (*epifanija*) v hoji po morju je predstavljeno v tesni prepletenosti razodevanja Jezusove moči s skriv-

nostjo njegove identitete, ki se razkriva v podobi kruha. Jezus s hojo po morju razodene svojo moč in razkrije učencem globlji vidik svoje osebe. Jezusova manifestacija se odraža ne le v primernem odzivu učencev (6,21a), temveč tudi v preoblikovanju (6,22-25) neprimerne odziva množice (6,15) po tem, ko jih Jezus čudežno nasiti (6,1-14). Obe znamenjih sta usmerjeni na Jezusovo oznanilo v shodnici v Kafarnaumu (6,25-71). V znamenjih in v Jezusovi besedi je izpostajena Božja skrb tako za fizično kot za globljo dimenzijo človeškega življenja. Poudarjen je vzajemni odnos med epifanijo in govorom o kruhu življenja. Medtem ko Jezusov govor razvija pomen razodetja v hoji po morju kot manifestacijo njegovega Božjega sinovstva, dokazuje Jezusova moč, ki rešuje učence na morju, pristnost trditve, da je bil poslan od Boga, svojega Očeta, da bi služil kot posrednik večnega življenja svetu.

V četrtem delu naloge avtorica analizira predvsem Jezusov govor v kafarnaumski shodnici (6,25-71), kjer pride do največje koncentracije *zôe*-terminologije v celotnem evangeliju. Jezus je tukaj predstavljen kot pobudnik in poslanec oznanila življenja. Naslovniki njegovega oznaila so redkokdaj njegovi neposredni sgo-vorniki, temveč večinoma t. i. generalizirani posamezniki, ki

se lahko nahajajo tako na internem kot na eksternem nivoju teksta. Avtorica dokazuje, da so tudi ti naslovljenci, ki so del četrtega in petega komunikativnega nivoja, vključeni v proces osebnega odločanja, ki ga terja Jezusovo oznanilo življenja. Prav komunikacijska analiza omogoča ohranjanje pogled na kompleksnost življenjske resničnosti, ki je navzoča v posameznem bibličnem odlomku. V celoti Jn 6 se odraža dinamičnost vere učencev. Potem ko Jezus v govoru o kruhu življenja stalno poziva k odločitvi in h poglobitvi vere, ta začetna odprtost za vero v Jezusa zapade v krizo (6,59-71). Mnogi učenci ga zavrnejo in se tako ločijo od dvanajsterih, ki skozi Petrov odgovor izpovejo, da je samo Jezus tisti, ki razodeva večno življenje.

Posebno mesto v kontekstu Jezusovega dramatičnega samorazodevanja imajo tudi izjave *egô eimi* (*Jaz sem*), ki v povezavi z različnimi podobami razodevanjo njegov enkratni odnos z Očetom. S prvo izmed teh izjav, "Jaz sem kruh življenja" (6,35), vstopa Jezus v dialog z množico, ki ga je iskala zaradi zemeljskega kruha. Preko navezave na čas izhoda (Mz 16,4-15) jih usmeri k iskanju resnične hrane, ki daje življenje. Njegova beseda je kruh življenja – Božji kruh, ki prihaja iz nebes in daje vsem življenje (6,33). Večna oz. trajna kvaliteta tega življe-

nja je poudarjena v 6,58. Kakor se v epifaniji na morju razodeva Jezusova intimna vez z Očetom, ki je vir Jezusovega božanskega življenja, tako se v govoru o kruhu razodeva Jezusova intimna vez z vernikom. Rešitveni vidik Jezusove hoje po vodi je v govoru o kruhu izpričan v trditvi, da bo "tisti, ki mene jé, živel po meni" (6,57). Iskustvo učencev na morju, da Jezus po veri vanj rešuje, podkrepi prepričljivost obljube, da bo tisti, ki bo jedel njegovo meso, izkusil Jezusa kot vir večnega življenja (6,57-58). Napetost med učenci in Jezusom ob koncu njegovega govora pa potrjuje, da vera v Kruh življenja ni zagotovljena sama po sebi s pripadnostjo skupni Jezusovih učencev. Tako učenci kot bralci se ne morejo izogniti osebni odločitvi in njenim posledicam.

Eksegetska študija Mire Stare se odlikuje po jasni metodološki in teološki usmeritvi. Od začetka do konca je zvesta temeljnemu načelu, da analizo posameznih elementov konstantno preverja v širšem literarno-teološkem kontekstu celote evangelija. Prepričljivo je zavrnila nekatere poskuse v zgodovini eksegeze, ki so na podlagi zgodovinsko in literarnokritičnih metod premeščali ali izločali posamezne dele Jn 6,25-71. Na podla narativne analize komunikacijskih procesov v tekstu je močno podčrtala vlogo

implicitnega in realnega bralca vizavi Jezusovemu oznanilu življenja. Dostop do večnega življenja je odprt vsem (prim. 6,33,51), čeprav bo to oznanilo v svetu nujno izzvalo napačnost. Odločitev zanjo pa lahko kljub napetosti končno vodi samo k utrditvi vezi v skupnosti, ki se hrani s Kruhom življenja in s tem postaja luč sveta.

Raziskovalno delo o tematiki življenja tako samo po sebi priča za svojo aktualnost v času, ki je še vedno zaznamovan s kulturo smrti in diktaturo relativizma, in gotovo zasluži, da bi bilo v poljudni obliki čimprej predstavljeno tudi slovenski javnosti.

Maksimilijan Matjaž